

Amsterdam, 29 maart 2018

Graag maakt Both ENDS gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de concept Machtigingswet oprichting Invest-NL.

Both ENDS ziet de noodzaak voor duurzame ontwikkeling en de urgentie van het vervullen van maatschappelijke transitieopgaven. Zeker omdat dit nieuwe instituut op relatief grote afstand van de overheid komt te staan, is het van groot belang dat de kaders die gesteld worden, een heldere opdracht verlenen en zorgdragen dat de beschikbaar gestelde publieke middelen effectief bijdragen aan de transitiedoelen.

Om hiertoe te komen is er naar onze mening echter meer consistentie en duidelijkheid nodig hoe Invest-NL hier aan gaat bijdragen. Wij zetten hieronder uiteen waar onduidelijkheden voor ons zitten en doen aanbevelingen voor aanscherpingen.

Aanleiding en probleemstelling zijn onvoldoende onderbouwd

De aanleiding voor de oprichting van Invest-NL is het gat tussen investeringen die de maatschappij noodzakelijk vindt en de (onvoldoende mate van) financiering van deze investeringen door de markt. Kortgezegd marktfalen. Wij dringen aan op een regelmatige monitoring van Invest-NL om a) inzichtelijk te maken hoe Invest-NL specifieke vormen van marktfalen ondervangt en b) om beleidswijzigingen te identificeren die bestaand marktfalen op zouden kunnen heffen.

Daarnaast is het ons onduidelijk wat de oprichting van Invest-NL kost en of dit kostenefficiënt is. Hierover zien we graag meer informatie.

Om de transitieopgaven te halen (beleidscoherentie) verdient het alle aandacht dat naast de oprichting van Invest-NL de overheid ook kijkt hoe zij ondersteuning voor projecten die deze transitie tegenwerken zo snel mogelijk kan uitfaseren.¹

Doel - Ondersteuning transitie moet hoofddoel zijn

De Kamerbrief over de Voortgang Invest-NL formuleert drie doelstellingen.

1. Investerings op transitiegebieden zoals energie, verduurzaming, mobiliteit en voedsel en maatschappelijke domeinen zoals zorg, veiligheid en onderwijs.
2. Doorgroei van startups en scale-ups. Invest-NL kan durfkapitaal leveren door bijvoorbeeld een belang te nemen in een fonds dat investeert in dergelijke bedrijven. Ook kan Invest-NL zelf participeren in doorgroeende bedrijven.
3. Ondersteuning van internationaal opererende Nederlandse bedrijven op het gebied van export en buitenlandse investeringen, met nadruk op bijdragen aan het oplossen van wereldwijde vraagstukken.

Het tweede hoofddoel is weggefallen in de Wet en de Memorie van Toelichting. Wij bevelen aan deze alsnog toe te voegen.

Daarnaast is doelstelling drie in de Wet en Memorie van Toelichting zodanig anders geformuleerd dan in de Kamerbrief, dat het naast doelstelling 1 lijkt te staan. De nadruk op het bijdragen aan het oplossen van wereldwijde vraagstukken is verzwakt. Om te voorkomen dat de overheid projecten via Invest-NL of het samenwerkingsverband niet-

¹ Hiervoor verwijzen we graag naar onze eerdere publicatie:

http://www.bothends.nl/uploaded_files/inlineitem/171208_Position_Paper_Milieudefensie_Both_ENDS_begr.pdf

duurzame projecten ondersteunt, bevelen wij aan om het bijdragen aan de transitieopgaven als hoofddoel te formuleren.

Het valt op dat er een significante inconsistentie zit tussen de formulering van de doelen en taken die de hoofdoelstelling in problemen kan brengen. Zo luiden de IAK en Artikel 3.1 van de Wet: “Invest-NL heeft tot doel bij te dragen aan het financieren en realiseren van maatschappelijke transitieopgaven door ondernemingen **en** aan het bieden van toegang tot ondernemingsfinanciering, indien de markt hierin onvoldoende voorziet.”

Echter luidt de Wet in Artikel 4.1.b. “het direct of indirect voor eigen rekening en risico financiering verstrekken aan ondernemingen, die een bijdrage leveren aan het realiseren van maatschappelijke transitieopgaven **of** aan de Nederlandse economie;”. Ook in Artikel 4.1.a. staat het woordje ‘of’.

Het woordje ‘of’ zorgt ervoor dat ook projecten kunnen worden ondersteund die alleen bijdragen aan de Nederlandse economie, en niet aan maatschappelijke transitieopgaven. Wij bevelen aan om in alle documenten, inclusief de Wet, te borgen dat alle ondersteuning binnen Invest-NL moet bijdragen aan de transitieopgaven.

Governance

Voor de werking van een groot instrument als Invest-NL is het belangrijk om duidelijk te hebben wie waarvoor verantwoordelijk is. Dat is op dit moment niet overal het geval. Zo is het onduidelijk hoe de rolbeschrijving van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zich verhoudt tot Artikel 4.5 van de Wet, waarin gesteld wordt dat ‘Onze Minister [van EZK] dan wel de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voorschriften en beperkingen kan verbinden aan zijn (!) instemming.’ Wij bevelen aan om nader uit te werken waarom en hoe beide Ministers dit mandaat hebben.

Verder is onduidelijk welke instrumenten van RVO wel of niet onder Invest-NL vallen. Naar onze mening dienen alle instrumenten die bijdragen aan de economie ook bij te dragen aan transitieopgaven.

Als laatste is onduidelijk hoe de controle in Invest-NL wordt vormgegeven. Zo is onduidelijk welke externe toezichthouders op welke manier betrokken zijn bij het waarborgen van een goed functioneren van Invest-NL als nieuwe financiële instelling.

Randvoorwaarden moeten helder zijn

Een investeringsinstelling van het formaat van Invest-NL, dat ook beoogt internationaal te investeren, draagt ketenverantwoordelijkheid voor de gevolgen die eventueel veroorzaakt worden door projecten die door deze instelling worden gefinancierd; hierbij zijn ook reputatierisico's voor Nederland gemeoid.

Het Nederlands bedrijfsleven wordt in veel landen geconfronteerd met een bestuurlijke en politieke context die *good practice* ondermijnt. Ze bevinden zich regelmatig in situaties waarin internationale afspraken over mensenrechten, milieu en klimaat en arbeidsomstandigheden worden geschonden. Gegeven dat de op te richten financieringsinstelling gericht is op transitie, is het aan te raden dat de instelling expliciet rekening houdt met de thema's klimaat, gender, mensenrechten, corruptie en *responsible business conduct* en daarbij naadloos aansluit op bestaande regelgeving en internationale afspraken hierover.

Om daadwerkelijk bij te dragen aan de transitieopgaven achten wij het van belang dat Invest-NL heldere randvoorwaarden en safeguards hanteert. Dit geeft ook een meer concrete invulling aan wat kan worden verstaan onder een ‘maatschappelijke transitieopgave’. Wij bevelen aan dat elk internationaal project dat Invest-NL ondersteunt naadloos moet aansluiten op en bijdragen aan:

- de uitvoering van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Elke ondernemer die steun krijgt vanuit Invest-NL dient dan ook expliciet de OESO-richtlijnen te onderschrijven en na te leven. Invest-NL moet hier op monitoren en consequenties verbinden als een schending optreedt. Ook is Invest-NL zelf als private onderneming gehouden aan de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen;
- de uitvoering van de UN Guiding Principles en ILO-conventies. Onder andere door ex-ante mensenrechtenanalyses verplicht te stellen bij het toekennen van projectfinanciering;
- het behalen van de doelen van het klimaatakkoord van Parijs in welk kader steun aan fossiele brandstof-gerelateerde projecten van bedrijven moet zijn uitgesloten;
- het behalen van de Sustainable Development Goals (SDGs). Voor de rapportage van resultaten kan aansluiting gezocht worden bij het SDG Global Reporting Initiative;
- de Voluntary Guidelines on Tenure. Voorkom daarbij ontbossing en extra druk op land en water in ontwikkelingslanden, zoals momenteel bij biobrandstoffen gebeurt;
- erkende consultatie- en participatie processen zoals Free, Prior and Informed Consent (FPIC) bij internationale grootschalige infrastructuurontwikkeling. Geef daarbij extra aandacht aan de deelname van vrouwen in deze processen;
- het tegengaan van corruptie. Bedrijven die wel betrokken zijn bij corruptie moeten worden uitgesloten voor ondersteuning via Invest-NL;
- het tegengaan van belastingontwijking. Het gebruik van financiële constructies via notoire belastingparadijzen zou daarom te allen tijde vermeden moeten worden;
- (wanneer het gaat om klimaatmitigatie of -adaptatie projecten) mensen die het meest te lijden hebben onder klimaatverandering. Stimuleer daarbij lokale, duurzame energieprojecten en adaptatieprojecten waarin lokale gemeenschappen een leidende rol kunnen spelen, en;
- vrouwenrechten en gelijkheid tussen man en vrouw.

Statuten

In de statuten zouden een aantal elementen opgenomen moeten worden die de maatschappelijke relevantie van Invest-NL weerspiegelen en belangrijke uitdagingen van de financiële sector op effectieve wijze aangaan:

1. We stellen voor dat de Raad van Commissarissen de expliciete doelstelling meekrijgt om de ethiek van de financieringen te bewaken, analoog aan de manier waarop de staat nu een Commissaris bij DNB aanstelt.
2. De statuten dienen expliciet te vermelden dat het streven is om zowel binnen het Bestuur als de Raad van Commissarissen een evenwichtige vertegenwoordiging van geslacht, leeftijd en achtergrond te hebben.
3. Binnen zowel Bestuur als Raad van Commissarissen dient voldoende spreiding van i) specifieke kennis met betrekking tot de maatschappelijke en economische context van Invest-NL en ii) ervaring in het bedrijfsleven, de politiek en maatschappelijke organisaties aanwezig te zijn.

Eigen beleid en verantwoordingsmechanismen

Daarnaast bevelen we aan dat Invest-NL een aantal belangrijke stappen neemt in het opzetten van haar eigen beleid en verantwoordingsmechanismen. Een transitie om een transparant proces, transparant beleid en effectmetingen. We bevelen dan ook aan om te zorgen voor een transparantiebeleid en publieke toegankelijkheid tot aanvragen, lopende en al ondersteunde projecten.

Gezien de soms lastige context van (internationale) investeringen is een onafhankelijk klachtenmechanisme onmisbaar.

Om zorg te dragen voor de gelijkheid tussen man en vrouw bevelen we aan om een genderbeleid op te zetten. Ook zou elk gefinancierd project een genderspecifieke analyse en effectenrapportage moeten opstellen. Om daar bovenop ook een positieve bijdrage te leveren is het tevens belangrijk genderspecifieke doelstellingen te ontwikkelen voor de te financieren projecten en de voortgang op deze te monitoren en rapporteren.

Rol FMO

Het samenwerkingsverband of 'joint venture' tussen Invest-NL en FMO zal verantwoordelijk zijn voor de buitenland activiteiten van Invest-NL. Voor zover wij kunnen beoordelen zal dit betekenen dat de rol van FMO in het ondersteunen van het Nederlandse bedrijfsleven toeneemt. FMO is echter een ontwikkelingsbank met een mandaat om lokale entrepreneurs in ontwikkelingslanden te ondersteunen. We zouden daarom graag meer duidelijkheid zien over de rol van FMO in het samenwerkingsverband Invest-NL en in het ondersteunen van het Nederlandse bedrijfsleven. Worden de activiteiten van FMO NL Business groter? En zo ja, ten koste van wat? Wij raden aan hier meer openheid over te verschaffen en de discussie over de rol van FMO in het stimuleren van het Nederlandse bedrijfsleven openlijk te blijven voeren.

Verder roept het samenwerkingsverband tussen FMO en Invest-NL een aantal vragen en zorgen op die kunnen worden geplaatst in een bredere trend die we zien bij meerdere publieke financieringsinstellingen. Het samenwerkingsverband is wederom een instrument om meer private financiering aan te trekken in sectoren en/of landen waar dit anders te risicovol is. Terwijl er vrijwel uitsluitend wordt gesproken over financiële risico's en 'markt falen' wordt er te gemakkelijk over de sociale en milieu risico's heen gestapt. Door in toenemende mate publiek geld met privaat geld te laten samenkomen en de publieke sector te gebruiken voor het stimuleren van de private sector dreigen de Nederlandse overheid en FMO de controle over wat er met publieke geld gebeurt, te verliezen.

Om te voorkomen dat de activiteiten van Invest-NL en het samenwerkingsverband negatieve gevolgen zullen hebben voor mensen en milieu is het cruciaal dat vastgehouden wordt aan sterke, transparante standaarden en duidelijke controle en 'oversight'. Wij zouden daarom graag weten hoe FMO en de Nederlandse overheid kunnen garanderen dat de activiteiten van het samenwerkingsverband niet ten nadeel komen van mens en milieu en dat zowel internationale standaarden op het gebied van mensenrechten en milieu als FMO's eigen gender- en duurzaamheidsbeleid te allen tijde worden nageleefd.

Overig

Het is ons onduidelijk wat de rationale achter Artikel 6.2.4.4 van de Memorie van toelichting is dat "Het samenwerkingsverband, ten laste van de begroting van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, schenkingen kan doen aan buitenlandse overheidsorganen in ontwikkelingslanden (D2B) die direct of indirect bijdragen aan de inzet van Nederlandse kennis en expertise voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken." Wij bevelen aan nader toe te lichten waarom deze bevoegdheid onder Invest-NL noodzakelijk is.